

TAULA RODONA

L'ELEFANT I LA LITERATURA CATALANA

Relats fotogràfics

La taula rodona té l'origen en l'editorial del mes d'octubre de L'AVENÇ. En aquell text, s'hi diu que la societat civil catalana s'ha acostumat als mals averanys sobre el present i el futur de la literatura catalana, potser perquè s'han anat enquistant una sèrie de limitacions, de les quals l'editorial n'esmenta tres: un, que hi ha un sòstre en el nombre de lectors; dos, que la literatura catalana no té la projecció adequada en els mitjans de comunicació; i tres, que les empreses editorials catalanes són de dimensions reduïdes i cada vegada més les germanes petites dels grans grups editorials en llengua espanyola. A causa d'aquestes limitacions, la literatura catalana no ha assolit aquella normalitat, aquell horitzó d'expectatives que s'havia creat ara fa vint-i-cinc anys. En el mateix sentit, s'hi apunta també que la cultura ha estat la penúltima prioritat dels governs de la Generalitat restaurada. Per parlar de tot plegat, L'AVENÇ va convocar quatre escriptors de quatre generacions diferents, tots ells amb obra publicada enguany, en un acte que, moderat per Jordi Cerdà, professor de filologia de la Universitat Autònoma, va celebrar-se a l'Ateneu Barcelonès a finals d'octubre passat.

Jordi Cerdà: Abans de començar el debat, voldria anar presentant els autors amb una qüestió adreçada individualment a cada un d'ells, relacionada amb el present de la llengua catalana. Començarem pel sènior, Jordi Sarsanedas, que el 1954, ara fa cinquanta anys, va publicar *Mites*, una de les obres de referència per a tot els narradors catalans posteriors. No ha tingut mai la temptació de revisar la llengua literària d'aquesta obra?

Jordi Sarsanedas: La temptació de reprendre el text no se m'ha presentat mai. Vull creure que el xicot que va publicar *Mites* signaria també els relats que he publicat enguany, i jo, avui, de grat, tornaria a signar el que vaig publicar aleshores. M'agrada afirmar-me en aquesta continuïtat. El que ell deia, i ho deia amb la seva llengua i la seva presència d'aleshores, pot tenir continuïtat ara. L'important és la fidelitat de l'escriptor a ell mateix. Si considero que aquells textos els reconeixeria, i que els que escric ara, de moment, els reconec, és que tant els uns com els altres em serveixen per afirmar-me en la tasca que molt discretament he anat fent i puc anar fent. L'obra i la llengua de qui escriu pertanyen a un moment de la seva vida, existeixen en aquell moment i en la llengua d'ell en aquell moment. Sé que la llengua de llavors no és la d'ara, o no ho és exactament, però em sembla bé que es mantingui aquesta fluència de la realitat, del fet d'una escriptura sincera. He envellit i escric avui amb la llengua amb la qual he viscut, i la llengua ha envellit amb mi. Sé que hi ha escriptors, pels quals manifesto el meu afecte i el meu respecte, que es decideixen a

canviar el temps dels verbs en tota una novel·la. Tanmateix, no és el que a mi em sembla necessari de fer. Personalment, tendixo a ser bastant escèptic davant dels plantejaments de “la llengua que ara es parla”: de la llengua que ara parla qui?

J. Cerdà: A finals dels anys noranta ha estat un esdeveniment l'inici de la publicació de la trilogia narrativa de Julià de Jòdar, *L'atzar i les ombres*. Hi té un pes considerable el fenomen de la immigració peninsular, un fenomen que en la literatura catalana ha tingut un tractament relatiu comparat amb el seu pes real en la societat. Com va construir aquesta temàtica?

Julià de Jòdar: Que aquest país no està normalitzat, ho demostra el fet que ens haguem de fer aquesta pregunta respecte al tema del món de la immigració. Ningú no li pregunta a Juan Marsé per què els xaves de Gràcia parlen en espanyol. Però es considera normal preguntar-s'ho perquè, no sé per quin motiu, semblaria que la llengua catalana no pot parlar de segons què. Si no s'ha creat una tradició, vol dir que alguna cosa flaqueja. Per ideologia o per distància, alguna cosa ens n'impedeix parlar-ne. En el meu cas, he descobert que a la gent del centre de Badalona no li interessa gens aquest tema: és un món absolutament aliè, mentalment. I la prova és que la desaparició del món industrial badaloní –i per tant de les seves classes populars catalanes, que garanteixen la continuïtat del món català–, ha passat sense pena ni glòria en una ciutat que tenia l'orgull de ser la que tenia més diversitat industrial d'Espanya.

Jordi SANSANEDAS
(Barcelona, 1924), poeta i narrador, durant més de trenta anys ha estat redactor en cap de *Serra d'Or*. Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, acaba de publicar un volum de relats, *Una discreta venjança* (Edicions 62)

6 Vivim, de fa segles, en un sistema de bilingüisme. Però per subsistir, hauríem d'obtenir del castellà una tolerància profunda i gairebé tendra 9

Dic això perquè jo sóc fill de gent de fora, de llengua materna castellana fins als 20 anys i, com tothom de la meua generació, vaig fer tot l'ensenyament en castellà. Això m'ha obligat a construir un artifici literari en forma d'estil, un estil que jo voldria que fos menys treballat i menys artifici –el problema que tenen les llengües que tu et fas teves literàriament és que la fluïdesa no és la mateixa que si fos la teua llengua materna. En relació a això, algun crític va dir, quan va sortir la primera part de la trilogia, que els personatges populars hi parlaven una llengua massa ‘cultura’. En part tenia raó, donat que jo havia creat un estil a partir de la lectura. Jo m'havia ‘culturititzat’ en català, llegint alta literatura: em vaig ‘literaturitzar’ en català a través d'Espriu i de l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual.

Ara bé, la pregunta del crític anava més enllà. Volia dir si les classes populars poden sortir a la literatura amb una llengua elaborada. I això és un problema que afecta la intencionalitat de l'autor: si es vol fer literatura a l'estil de Paco Candel, és legítim que intenti reflectir les formes de vida d'unes classes que no tenen expressió literària, sense que sembli que n'és l'intermediari. Però aquesta no era la meua pretensió. Jo no pretenia deixar un testimoni. El que em preocupava era el món de la meua infantesa, el món derrotat de Badalona, amb imatges de la meua memòria particular: de gent que havia mort durant la guerra, dels exilis, del Camp de la Bota... En tant que escriptor, a mi m'importava poc o gens que allò hagués de passar en un barri d'immigrants, perquè en la meua trilogia hi ha gent immigrada però també catalans de tota la vida, com eren els botiguers del meu barri. L'exemple d'aquesta gent, que no renunciava a la seva història ni a la seva llengua, em servia com un referent del qual jo no era gaire conscient, però que hi era. Com a escriptor, estàs impregnat d'un esperit anterior a tu, històricament i literàriament. I això és el que en definitiva crea el teu estil. La base és la tradició literària, que és la que dona vida al país. Perquè a la meua època, la literatura espanyola com a tal no tenia presència real –més enllà dels premis Nadal, que eren un invent de la revista *Destino*. Però si tu entraves en el món cultural català de l'època, hi entraves en català, i no en espanyol –i en això també hi ha hagut en aquests darrers anys un gran canvi.

J. Cerdà: Mercè Ibarz va néixer a Saidí, a la Franja de Ponent, i ha desbrossat un terreny literari per on després l'ha seguit Francesc Serés. T'has trobat amb una llengua prou dúctil perquè arribés a tot el territori de parla catalana?

Mercè Ibarz: Provinc d'una llengua que no és escrita ni llegida. És una llengua parlada, mantinguda amb una gran riquesa. D'altra banda, vaig començar la meua vida professional com a periodista en català. Per tant, tenia una base lingüística bona, la del món rural, i a més vaig tenir l'oportunitat de practicar-la sistemàticament a partir d'un determinat moment, de ben jove. No em trobo, doncs, amb el problema que planteja la pregunta, perquè tinc tota la llengua a la meua

TAULA RODONA

disposició. Cal dir també que escriure en català als anys 1970 era ser modern –no com ara, que sovint és considerat provincià.

El 1992, després de dos llibres assagístics, em vaig posar un repte literari: volia que els meus lectors em llegissin –sabia a qui em dirigia, em disposava a escriure un llibre sobre el meu poble i sobre els canvis que havia sofert, volia escriure sobre el món rural modern. I si vols que algú et llegeixi, l'única manera és escriure sobre aquest algú. És així de senzill. S'hi van posar, no ho entenien, els costava. I com els van llegir molts? Gràcies als nens i les nenes, que tenien més facilitat, per l'escola, i llegien els meus llibres en veu alta als grans.

Em sap greu anar a parar a l'escola –se li tiren massa coses al damunt–, però cal dir que el que hem anat perdent en aquests anys és justament el planter nou de lectors.

He fet dos llibres en què em vaig plantejar molt seriosament escriure en dialectal, perquè era important que la llengua parlada amb què jo m'havia criat i que volia transmetre i recrear, es pogués escriure. A *La terra retirada* no va ser gaire complicat. A la novel·la que vaig escriure després, *La palmera de blat*, sí. Potser ara no ho faria igual, però com deia en Sarsanedas respon a un moment històric. Jo en aquell moment llegia molt Pavese i em va il·luminar bastant: el dialecte cal estilitzar-lo, no s'ha d'utilitzar tal com raja. I penso que ho vaig aconseguir, perquè després, quan s'ha traduït al francès, no li ha posat cap problema a la traductora. I a partir d'ells, he deixat el dialecte. Ni *A la ciutat en obres* ni *Febre de carrer* en contenen.

J. Cerdà: Josep Pedrals és el més jove, i ha nascut en una situació diferent, en un país teòricament normalitzat. Escriure en català ha deixat de ser un tema i també un problema per a la teva generació?

Jospe Pedrals: La pregunta té truc, perquè s'accepta que la normalització ha tingut lloc. I això no és veritat. Hi ha llicenciats en filologia catalana que fan faltes d'ortografia. No hi ha normalització real. Si estic normalitzat és gràcies al meu pare, una persona cultíssima, i que a casa té una biblioteca espectacular. Quan jo era al bressol, el meu pare em recitava Verdager i això acaba creant-te, sense voler, un idioma literari mental. També hi ha contribuït l'escola on he anat, a Gràcia, on el treball de la llengua era molt fixat: ens feien aprendre poemes de memòria cada setmana.

Escriure en català és el mateix que escriure en un altre idioma. Problema real, no n'hi veig. De fet, és bastant ridícul que ens ho plantejem com a problema. Molt sovint se sobreentén que hi ha un component polític a l'hora d'escriure en català, que no crec que hi sigui. Jo escric en català, primer, perquè m'he criat en català. Segon, perquè és la llengua en què puc fer el joc literari que m'interessa amb molta més facilitat. I tercer, perquè té una sonoritat que no puc treure en cap altra llengua. Escriure en català pot tenir un sentit estètic, senzillament. I dintre d'aquest català, la ductilitat que pot tenir una llengua, amb els seus dialectalismes,

s'ha d'aprofitar. De fet, la literatura és això: no hem de ser tan realistes. “El català que ara es parla”: a on i per qui? A més, la llengua és viva, tant endavant com enrere. Foix medievalitzava la llengua altre cop: “amb vetusta gonella”, segur que no ho deia ningú, i en canvi és impressionant!

J. Cerdà: Centrem-nos ara en un dels eixos del debat. Quina valoració feu de la normalització, i quin paper ha jugat la literatura catalana d'ençà la normalització? Creieu que aquesta literatura és un element de normalització del país, o bé viu una mica al marge?

J. Pedrals: Pot servir per normalitzar el país, en el sentit en què es pugui fer arribar la sensació que la literatura existeix. Fa un parell d'anys, vaig anar per tot d'instituts de secundària a fer sessions sobre ensenyament de la poesia, amb l'Albert Roig, i al cap d'una estona veies que els alumnes vivien la literatura. Però això no es fa gaire sovint.

J. de Jòdar: A mi no em sembla que el país estigui normalitzat. Un país que té una història, una llengua i una cultura està normalitzat quan té sobirania. En la història moderna i contemporània l'element normalitzador ha estat l'Estat, a través de l'educació, d'uns mitjans de comunicació públics, de la justícia, d'uns llenguatges codificats. Si acceptem que l'Estat és l'agent culturitzador, civilitzador, com ha estat a França i a tants llocs, és evident que si no tens aquest Estat, no estàs normalitzat. Ara bé, la literatura no ha de ser necessàriament l'únic instrument normalitzador: és la càrrega que portem tots els que escrivim en català, ser l'ase dels cops de la famosa normalització. Si tens un Estat amb aquests mitjans que he descrit, la literatura fóra la sublimació, la síntesi de la continuïtat, el laboratori per relacionar la realitat amb l'imaginari. No crec que els reis anglesos de l'època parlessin com els fa parlar Shakespeare –en canvi és molt fàcil que després parlessin aprenent de Shakespeare. La literatura té també la funció egrègia de garantir la continuïtat de la cultura com a referent imaginari del país. És també un factor de normalització, però és sobretot un factor de construcció de l'imaginari nacional.

I en aquest moment, aquest paper, per la famosa qüestió del mercat, està desnaturalitzant-se: i això fa que ara es digui literatura a qualsevol cosa que surt publicada. Aquest és un problema de la pèrdua d'una part del mercat lector català. És a dir, la sensació que la nostra literatura potser no estava a l'alçada del que calia davant dels reptes d'una societat que ha canviat molt, que s'ha fet complexa, i que en aquest sentit tampoc no ha tingut tot el suport –sobretot en l'aspecte de les no-polítiques culturals.

J. Sarsanedas: En realitat, no solament no tenim clara la normalització, sinó que m'agradaria saber en què consistiria la ‘normalitat’. M'agradaria que algú la definís. En tot cas, des de temps molt llunyans vivim en un sistema social de bilingüisme. Per a nosaltres, és habitual i inveterat el contacte, potser el conflicte, entre dues llengües. És una cosa

EL PUNT

DIARI INDEPENDENT, CATALÀ, COMARCAL I DEMOCRÀTIC

Un diari més proper i més objectiu

Tot el que passa al món, a Catalunya, a la teva ciutat

Amb una visió catalana de l'actualitat

Des d'aquí ho veuràs tot

► Des de la independència defensa com a principis editorials la catalanitat i la democràcia

► La informació més propera i la més llunyana, sempre amb referents catalans

AMB EL PUNT

EL 9

• **El 9 Catalunya.** El 9 de Catalunya cada dia amb les funcions de esports del diari. Es pot trobar per 0,70 a tots els quioscos.

Presència

La revista dominical. Presència, una capçalera històrica de la premsa en català, s'encarta cada diumenge en totes les edicions del diari.

DOSSIER ECONÒMIC

• **Economia en clau catalana.** Dossier Econòmic, l'únic setmanari econòmic en català, es distribueix cada dissabte amb El Punt.

Una visió actual i catalana del món

Un diari més proper i més objectiu. Un diari que ens parla en la nostra llengua. Un diari que sap el que passa a Catalunya, a Europa i al

món. Un diari que ens informa de totes les notícies i de com ens afecten. Un diari amb una visió actual i catalana del món.

TAULA RODONA

bastant general, perquè la solidificació dels Estats nacionals a tot Europa ha creat en molts Estats europeus un sistema bilingüe, amb una llengua forta, la de l'Estat, i les altres. Quina és la nostra normalitat bilingüe? Un sistema bilingüe pot ser certament inestable, dinàmic, i pot menar força ràpidament a l'eliminació de la llengua feble. Però el fet és que, trobant-nos en un sistema bilingüe, durant segles nosaltres ho hem resistit prou bé. Encara som aquí, amb una certa dignitat, amb el cap alt.

De jovenet em va colpir l'anècdota d'aquella dona de Cornualla que, a la darrereria del segle XIX, va ser el darrer parlant de cornish. Quantes vegades s'ha repetit, es repeteix, cada dia quasi, aquest incident patètic? I penso també en el llibre d'un amic escocès, Paul Scott, que es titula *In bed with an elephant*. En Carles Torner, que em va presentar en Paul Scott, algun cop ha glossat aquest títol: *Compartir el llit amb un elefant*. El nostre elefant no és el dels escocesos, però és ben real, ben feixuc.

Considero que totes les llengües són eminentment dignes i totes representen una manera d'acostar-se a la realitat, de fer realitats. Diria fins i tot que, de grat, pensaria que la proliferació de les llengües és una exploració fecunda de la realitat i del possible. És important que les llengües es tradueixin les unes a les altres. No negaria, d'altra banda, la importància per a la divulgació dels coneixements de les llengües 'imperials' (anglès, rus, xinès, castellà), que tenen un valor de connexió i per tant de multiplicació dels coneixements. Però cal evitar que un sistema bilingüe es torni una eina de mort. Què cal fer? Crec que només hi ha un camí. És el que tendeix a convèncer l'elefant que ha de ser gentil. El poderós ha de tornar-se infinitament tolerant, ha d'acceptar que l'altre té dret a existir, i que per existir necessita miraments. Que llençar-li els tres-cents milions de parlants entre cap i coll és fer-li molt mal. Hauríem d'obtenir una tolerància profunda i, quasi diria, tendra.

J. Pedrals: El problema és que, a vegades, l'elefant no sap que hi som. Molts espanyols ignoren el fet que escrivim en català.

M. Ibarz: Voldria fer un petit salt enrere, i parlar d'ara fa trenta o trenta-cinc anys. No subscriu la frase de Vázquez Montalbán que "contra Franco vivíem millor", però sí que aleshores érem més generosos, en totes les qüestions lingüístiques. Jo llegia gallec, euskera traduït, llegíem molt en castellà... però potser això no ha estat recíproc. I d'aquells temps de generositat s'ha passat a una profunda falta de convicció; per no parlar, en termes fusterians, d'autoodi. I això ha conduït a un provincianisme espantós. La situació col·lectiva de la cultura catalana en aquests moments és de provincianisme.

J. Pedrals: Em passa sovint que quan vaig a fer recitals a l'estranger, és la gent d'aquí la que es pregunta com és que els faig en català. A Bèlgica o a Portugal ho troben tan normal.

M. Ibarz: La falta de convicció és aquí, és interna.

J. de Jòdar: La qüestió és per què no hem après a caçar elefants. Resulta que, un cop acabada la dictadura, havíem de tenir, hipotèticament, les millors condicions per reproduir-nos. Fa quaranta anys, podies anar a Madrid a fer teatre en català i a la Residencia de Estudiantes et convidaven a recitar Espriu. I allà veies el Gabriel Celaya, en solidaritat amb l'ambaixada catalana. Cosa que ara no passa. L'elefant no s'ha tornat comprensiu, sinó que ha crescut. El país ha viscut una gran frustració en els últims trenta anys. L'energia resistencial acumulada durant el franquisme no s'ha traduït en poder real. I això es paga, perquè la gent dimiteix, se'n va a la vida privada. Quan la política passa a ser una cosa a fora del que la gent sent que forma part de la seva vida real, la cultura passa a dependre de la política i esdevé un element no autònom: i és per això que es provincianitza. No és tant un problema d'autoodi, sinó de frustració. És un terç de segle amagant l'ou, i això la cultura ho paga, perquè no creix amb les energies de la gent, en relació amb allò que fonamenta la cultura, que és la creació d'uns vincles i una solidaritat del país, en la seva convicció i en les seves forces. A partir d'aquí, la cultura esdevé un element ornamental.

M. Ibarz: Això per als polítics, per als creadors no hi ha prou justificació.

J. de Jòdar: No sé si es pot separar. Tu també escrius per a una societat. I si la societat va dimitint de la seva pròpia realitat, els escriptors es tanquen a la torre d'ivori on construeixen

Relats fotogràfics

Julià de JÒDAR

(Badalona, 1942) es va llicenciar en història i ha treballat en el món editorial. El 1997 va començar a publicar la trilogia *L'atzar i les ombres* (Quaderns Crema), de la qual acaba d'enllestir el tercer volum, encara inèdit. Enguany ha publicat, amb X. Bru de Sala i Miquel de Palol, *Fot-li, que som catalans!* (L'esfera dels llibres).

6 És radicalment fals que la literatura que es fa a Catalunya en castellà sigui millor que la que s'escriu en català. Assumir aquesta mentida, com fan els mitjans, és el que ens provincianitza 9

els seus propis móns. Som una col·lecció d'ens aïllats respecte a la nostra societat. I això és el que patim ara.

M. Ibarz: Hi ha una normalitat que és la del mercat: som tan normals com qualsevol altre mercat, no ens enganyem. Tots aquests canvis que atribuïm a la literatura catalana, passen a tot arreu. El llibre no té gaire importància, diuen, i en canvi cada vegada se'n fan més. Són moltes les coses que han canviat i a les quals cal fer front. Finalment, per què escriure en català? Esmentaré dues respostes diferents, separades en el temps. La primera és de Mercè Rodoreda, en una carta dels anys seixanta al seu editor, Joan Sales, quan aquest li diu que pot comptar amb un públic lector de 2.500 famílies (i seguim així). Rodoreda li respon que escriure en català és també practicar un esperit de revolta. Trenta anys després, el 1997, Maria Mercè Marçal deia, poc abans de morir, que si se'n sortia, de la malaltia, es faria eslovena... La veritat és que els autors eslovens ho estan fent molt bé, no sols alguns dels millors són al govern sinó que estan fent molt bons llibres, de literatura o de filosofia...

J. de Jòdar: El nostre problema amb l'elefant és que ens creiem que no ronca, que té la pell suau, que ens porta l'esmorzar al llit i, a més, que li porten flors totes les bèsties del bosc. Resulta que, comparativament, semblaria que la literatura que es fa aquí en castellà és millor que la nostra. Cosa que és radicalment mentida. És mentida. Quan hem de parlar de la representativitat de la literatura que es fa a Catalunya, no es pot posar un Ruiz Zafón al costat de Monzó, de Palol, de Porcel o de Valentí Puig. No s'hi val: l'elefant farà bona o mala literatura, però, de bonic, no n'és pas. I això és el que cal aclarir en el debat, perquè això és el que ens provincianitza: la idea que l'elefant, a més a més, és bonic. Doncs, no. L'elefant ens està ocupant tot l'espai del llit i és un animal bastant lletjot i pesant. Nosaltres hem estat bastant àgils, i poc elefants. Hem anat fent el que hem pogut. Som, de les bèsties de la natura, una barreja de colibrís i d'estruços. L'elefant és l'elefant, però no diguem que té la pell suau i que no ronca. És el complex de provincianització que tenim. I això és el que fan en aquests moments els mitjans de comunicació i, sento dir-ho, les institucions.

M. Ibarz: La Rodoreda també denunciava que aquí ningú diu que el rei va despullat.

J. Cerdà: No hi ha una tendència a idealitzar el país? No deu ser aquest el motiu de la frustració que diueu?

J. de Jòdar: L'últim poeta nacional, l'Espriu, no era precisament complaent amb el país, tot al contrari. I en Pere Quart, tampoc. Ja no parlem d'en Pla.

M. Ibarz: Ni els nostres llibres no ho són, de complaents. Però em temo que en conjunt, com a literatura catalana de finals de segle XX, hi ha relativa poca capacitat de connectar amb aquest imaginari de què parlava en Julià. Sí, crec que idealitzem.

J. de Jòdar: Però en Monzó no idealitza, radiografia una realitat urbana dels anys vuitanta d'una forma gens idealista. Al contrari, és d'una corrosió, d'un pessimisme enorme, sense ni una engruna d'esperança.

M. Ibarz: Finalment, això també és un tipus d'idealització: les visions lineals i sistemàticament grotesques són també ideals.

Mercè IBARZ

(Saidí, 1954) és escriptora i periodista. Fa de professora a la facultat de comunicació de la Universitat Pompeu Fabra i col·labora a *La Vanguardia*. Ha escrit assaigs sobre Rodoreda i Buñuel. Acaba de publicar un volum de relats, *Febre de carrer* (Quaderns Crema).

6 Patim una profunda falta de convicció, que ens ha conduït a una situació col·lectiva de la cultura catalana que és d'un provincianisme espantant 9

J. de Jòdar: No sé si el que passa és que en els temps moderns en què vivim la literatura ha perdut el paper que tenia d'aglutinador, de cohesionador de l'imaginari. TV3 ha fet molta més feina per crear un imaginari determinat, que no és precisament el que ens agradaria a molts. "El cor de la ciutat" no dóna idea de "país pensable". Segurament han canviat les formes de transmissió del coneixement. Els joves d'avui tenen moltes més eines, com internet, de manera que el coneixement acaba sent molt instrumental, molt fragmentat, i amb poca idea general d'allò que abans en deien disciplines humanístiques. Si perds aquesta visió general, la concepció del món també es va fraccionant. Probablement, la literatura ja forma part d'allò que és funcional, i no com abans, en què la formació literària era la base. Abans llegir era l'únic que teníem.

J. Pedrals: La literatura oral, els recitals de poesia o la mateixa dramaturgia, també són literatura i crec que aquest és un dels factors que poden ajudar. Ara precisament hi ha molt de moviment en qüestió de recitals, i hi ha un públic molt jove.

TAULA RODONA

J. Sarsanedas: Admirem-nos si us plau, una mica: ens ho mereixem. Hem tingut coses molt desfavorables i encara som aquí!

M. Ibarz: L'Anna Murià deia que mai no s'havia escrit tant en català com ara! Nosaltres idealitzem els anys 1930, però si ens ho mirem des del present, mai tanta gent havia escrit en català, i amb tants registres diferents.

J. de Jòdar: D'això no n'hi ha dubte.

J. Cerdà: Tots heu parlat de fidelitat i de continuïtat, quan de fet la nostra època és de simultaneïtat. Hi ha un canvi de referents i de relació amb la tradició. Això és veritat pel que fa a la literatura catalana? En un altre lloc, s'hauria parlat tant de continuïtat i de fidelitat com heu fet vosaltres?

J. Sarsanedas: Segurament, no, però les nostres especials circumstàncies fan que això tingui sentit. Però el que podem fer és prendre'ns-ho tranquil·lament.

M. Ibarz: Torno a dir: no siguem provincians. L'altre dia un escriptor anglès, Martin Amis, estava capficat perquè a Anglaterra no llegeixen el poeta Philip Larkin. No és això una qüestió de continuïtat? La simultaneïtat és arreu, no ens passa només a nosaltres. D'altra banda, els nostres referents són molt amples, no exclusivament catalans ni solament literaris.

J. Pedrals: Jo tinc referents en els videojocs, que pot semblar una bajanada. Tinc uns amics de Madrid que són escriptors i que actualment fan guions per a videojocs, perquè s'hi guanyen molt millor la vida.

M. Ibarz: En realitat, la qüestió és aquesta: un es pot guanyar la vida escrivint en català? Doncs, no.

J. Cerdà: Tornem al principi del debat, doncs: què significa escriure en català, ara?

M. Ibarz: Estem parlant de diners?

J. Sarsanedas: És important de subratllar que realment no podem parlar de diners. Si més no, hauríem de parlar de manca de diners. En qualsevol cas, personalment, escriure en català és escriure de la manera que jo sóc capaç d'escriure. Jo sóc jo escrivint en català. I això des d'un temps ja bastant allunyat i amb persistència fins avui. Això potser és haver fet fins i tot una mala jugada si penséssim en diners, però senzillament és la que hi ha. Per això som un fenomen curiós: el nostre entossudim a continuar sent és probablement notable, però no n'hem pas de treure'n cap lliçó que sigui renunciar. Fa poc, en Josep M. Benet i Jornet ha estrenat una obra de teatre, "Salamandra", que és una reflexió sobre la caducitat i l'extinció, i, cap a la fi, algú hi

diu que el català és un fenomen en vies d'extinció. És un pessimisme quasi metafísic.

M. Ibarz: Ho trobo fora de lloc, francament. El català també serveix molt per crear-se una aura patidora i de resistència heroica a no sé quines atrocitats de la vida.

J. Sarsanedas: Suposo que no vol dir això, ell parla de l'extinció. L'escriptor, en qualsevol llengua, escriu de cara a la mort, de cara a allò que esgoti l'extinció.

Relats fotogràfics

Josep PEDRALS

(Barcelona, 1979) és poeta i recitador. Va fer de llibreter durant un temps i, des del 1997, és activista en favor de l'oralitat de la poesia, amb l'organització de cicles i la participació en recitals arreu. Enguany ha publicat el fotopoema *Eclosions* (Labreu edicions).

6 Escriure en català és el mateix que escriure en qualsevol altre idioma. És bastant ridícul, doncs, que ens ho plantegem com a problema 9

J. de Jòdar: El país té raons per sentir-se maltractat per la història. Això és obvi. I la quantitat de coses que cal fer per creure en aquest país és gran. Jo crec que escric en català gairebé per una qüestió d'agraïment. Jo vaig entrar a la cultura a través de la llengua catalana, i això és un acte de reconeixement. Ara bé, si em pregunten per què escric, això és una altra cosa. Escric perquè no em trobo bé en el món. I per què en català? Potser és la nostra condemna i la nostra salvació. És com ser d'aquest país: t'ha tocat.

M. Ibarz: Jo? Perquè em veig incapaç d'aprendre l'eslovè. I per revolta.

J. Pedrals: Jo, per tancar, diré senzillament una quarteta: "La importància de l'artista / és si té força i valor / per ficar-se a l'autopista / anant amb ciclomotor." ■